

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

РЕЦЕНЗИЯ

От: *проф. д-р Тилчо Колев Иванов*
Икономика на отбраната и сигурността
Университет за национално и световно стопанство

Относно: конкурс за **професор** по научна специалност Икономка на отбранителната индустрия. Европейска и енергийна сигурност“/Научно направление 3.8. Икономика /Научна област Обществени науки в УНСС.

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на катедра/факултет на УНСС съгласно Решение на АС №6/11.12.2024 г. Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед № 756/07.03.2025 г. на Зам.-ректора на УНСС.

2. Информация за кандидатите в конкурса

В конкурса участва един кандидат – доц. д-р Светослав Иванов Спасов, от УНСС.

Доц. Спасов е роден през 1973 г. в гр. Шумен. През 1993 г. е получил магистърска степен по История от ШУ „Еп. Константин Преславски“. От 2003 г. е магистър по международни икономически отношения на УНСС. Получил е докторска степен по „Военно-политически проблеми на сигурността“, през 2009 г., след защитена дисертация на тема „Изграждане и развитие на военната промишленост в България 1879-1944 г.“ Избран за доцент към катедра КНРС на УНСС през 2012 г. От 2020 г. е член ФС на факултет „Икономика на инфраструктурата“ и директор на Центъра за подкрепа на ядрената сигурност (ЦПЯС) в КНРС.

Заемал е множество академични и други обществени длъжности, вкл.: Председател на „Младите европейски федералисти - България“; Народен представител от НДСВ в 39-то и 40-то (2001-2005) Обикновено Народно събрание; Председател на УС на Сдружение „Движение за обновление на българските региони и общини“ (2005-2009) ; Съветник Към Политическия кабинет на Министър-председателя на Р. България (2009); Секретар на Междуведомствения съвет по въпросите на ВПК и МГ към Министерския съвет (2009-2012); Главен асистент към КНРС в УНСС (2009-2012). Преподавал е по учебни дисциплини във ВВУ „Н. Й. Вапцаров“, НВУ „В. Левски“ и ВА „Г. С. Раковски“ (2012). Посланик, Постоянен представител на Р. България при ООН, ОССЕ във Виена, Австрия (2012-2019). От октомври 2023 г. до сега е и член на Одитния комитет на АЕЦ Козлодуй. Член е на Съвета на учените – Варна, секция „Морски науки и технологии“ от 2011 г.

В периода на трудовата си кариера в периода 1997 до 2012 г. е преминал обучение по множество предмети и форми на подготовка в Македония, Израел, Австрия, Италия, Великобритания, Испания, САЩ, Белгия, Германия, Франция.

Участвал в изпълнението на редица международни и национални проекти, вкл.: Икономическото образование в България 2030“ по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“; Европейски проект „Стратегически ориентиран анализ

на пазарните взаимоотношения в отбраната на ЕС (SOLPMON) в периода 2018-2020 г.; ръководител е на Международен академичен научно-изследователски проект „Безопасно управление на радиоактивни отпадъци“ в периода 2020-2025 г.; След 2021 г. до момента участва като изследовател в ННП „Сигурност и отбрана“ на приета от МС на РБ през 2021 г.

Член е на редколегията на списание „Технологии за отбрана и сигурност, електронно издание на Института по отбрана“ от 2023 г.

Многостранната успешна научна, образователна и обществена дейност на кандидата са резултат на висока квалификация и научно-образователно развитие, които са достойнство на УНСС и които са допринесли съществено за обогатяване на предметния профил на КНРС в сферата на уникално международно магистърско обучение по Ядрена сигурност в страната.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Прегледът на картата на доц. д-р Св. Спасов за изпълнение на количествените изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“ в УНСС показва около двукратно преизпълнение (1979 точки) над изискваните 1070. Изпълнението надвишава минималните прагове по всички раздели на националните и университетски изисквания.

Картата за качествените показатели съдържа убедителна доказателствена информация за: приносите на кандидата в развитие на знанието; за приноса му за преподавателското, учебно и педагогическо развитие; полученото обществено признание за постигнатите професионални постижения; за утвърждаване на доброто име на УНСС, управленската практика и академичните традиции и университетски дух.

С Протокол № 9/11.11.2024 г. Съветът по хабилитация на УНСС е взел предвид положителното становище на Комисията по количествените изисквания за заемане на академични длъжности и е установил, че кандидатът отговаря на количествените и качествени изисквания, приети от АС и при тайно гласуване с пълно болшинство е дал положително становище за участие на доц. д-р Светослав Спасов в конкурса за избор на професор.

Към тези формални оценки и решения за дейността на доц. Спасов добавям моите лични впечатления от общата ни работа в периода от защита на докторската му дисертация до сега. Те изразяват съчетание на високи лични качества със стойностно професионално развитие и подчертан интегритет в катедрената, университетска и обществена дейност.

4. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Представената служебна бележка от Ръководителя на КНРС удостоверява разработването от доц. Спасов през 2022 г. на програми: „Стратегическо управление в колективната система за сигурност и отбрана“, „Администрация на вътрешния ред и сигурност“, „Европейска архитектура за сигурност“, „История на военната икономика“ и „Основи на политиката за сигурност. Към тези програми през 2024 г. са подготвени нови учебни програми по: „Одитиране“ и „Регистрова организация в електронното управление“.

В пет годишния период от 2012/2013 г. до 2018/2019 г. като хоноруван преподавател в КНРС е изпълнил аудиторна заетост от 134 часа. След това като щатен преподавател в периода 2019/2020 г. до 2023/2024 г. е изпълнил 790 лекционни и 448 часа упражнения. Преподавал е 7 дисциплини, вкл.: „Механизъм за вземане на решения в ЕС“, „Маркетинг и търговия с военна и специална продукция“, „Стратегическо управление в колективната система за сигурност и отбрана“, „Организация и управление на охранителния бизнес“, „Актуални проблеми на корпоративната сигурност“, „Актуални проблеми на отбраната и сигурността“ и „Научна етика“.

Със служебна бележка от 01.10.2024 г. Ръководителят на КНРС посочва средните оценки за работата доц. Спасов за: Зимен семестър 2022/23 г – при база 32 студенти - Отличен 5,81; Зимен семестър 2023/24 г – при база 223 студенти - Мн. добър 5,20 и Летен семестър същата година – при база 19 студенти – Отличен 5,53. Зам. ректора по учебната дейност на УНСС проф. М. Александрова отбелязва активно участие за работата му по програмната акредитация на ПН 3.8 „Икономика“ в УНСС. Разработил е Правилник за устройството и дейността на ЦПЯС, приет от АС на УНСС през 2016 г. и негов директор от 2020 г. Инициирал и е съдействал за сключване на споразумение за сътрудничество между МААЕ и УНСС за организиране и стартиране на Програма за провеждане на магистърско обучение и научни изследвания по Ядрена сигурност.

Участвал е като член на Научно жури на УНСС за присъждане на ОНС „доктор“ по три конкурса и е бил ръководител на двама от тях – д-р Е. Бакова (2012-2019) и д-р П. Сизов (2016-2023).

В периода 2020 до 2024 г. е участвал в пет мобилности по програма „Еразъм+“, вкл.: Виртуална мобилност за преподаване на 18 часа в Университета във Виена; Мобилности на персонал за преподаване на 8 часа в Университета в Никозия, Преподаване на 8 часа в Университета в Исландия, Рейкявик, Обучение в Университета на Вльора, Албания, Преподаване на 8 часа в Университета на Салерно, Италия.

Оценката ми за учебната дейност е висока и примерна за останалите преподаватели от КНРС и УНСС.

5. Обща характеристика на представените научни трудове/публикации

5.1. Основни направления в НИД - Представените за рецензиране трудове от изследователската дейност на доц. Спасов са насочени в шест основни тематични направления: Икономика на ОП; Европейска сигурност; Енергийна сигурност; Ядрена сигурност; Превенция на корупцията и Международна търговия с отбранителни продукти. Трудовете имат 31 цитирания, от които 5 във Web of Science и Scopus, и 5 в Scopus.

5.2. Обобщени научни и/или научно приложни резултати - Обобщението на получените научни и/или научно приложни приноси, представени от автора, включват 52 бр. научни и научно-приложни приноси в споменатите направления на изследване. Приносите не са разграничени на научни и научно приложни. Представени съкратено по основни направления включват:

- Икономика на отбранителната индустрия: Идентифицирани проблеми и перспективи за развитие на българската отбранителна индустрия (БОИ); Оценен приватизационния процес на военно-промишления комплекс (ВПК); Аргументирана необходимостта от нови решения в ОИ в условията на пазарна среда; Конкретизирани възможности за възстановяване на позициите на БОИ; Разширени познания за производството в БОИ в четири ключови области; Идентифицирана необходимост от сътрудничество на БОИ с научни институти и университети; Идентифицирана необходимостта от инвестиции в модерно образование; Изведени параметри за възстановяване капацитета на БОП; Идентифицирана ролята на програмата за инвестиции в отбраната до 2032 г. на МС от 2023 г.

- Европейска сигурност: Идентифицирана еволюция на концепцията за сигурност в Европа след Втората световна война; Определени характеристики на ОВППС и ОПСО на ЕС; Установени аргументи за сътрудничество на ЕС с основните международни организации; Представени модели за стратегическо партньорство и управление на кризи; Идентифицирано развитието на ОИ на страните членки на НАТО в региона; Фиксирани

проблеми на вътрешната сигурност на ЕС; Формулирани тенденции в стратегическото партньорство между ЕС и ООН; Открити перспективите за разширяване на партньорството между ЕС и ООН.

- **Енергийна сигурност:** Идентифицирани ключови политики на ЕС за енергийна сигурност; Идентифициран Черноморския регион като стратегически важен за енергийни доставки и инициативи за стабилност и сигурност; Оценени и систематизирани ключови предпоставки за енергийната сигурност на ЕС; Идентифицирана зависимостта на ЕС от руски енергийни ресурси и целите за устойчиво развитие до 2030 г.; Идентифицирано въздействието на COVID-19 и инвазията в Украйна върху икономиката и енергийната сигурност на ЕС; Установени и доказани икономически и социални ефекти от Пандемията; Установени и доказани резултатите от войната на Русия в Украйна и ефектите за ЕС; Констатирана е необходимост от отговор и предприеманите стъпки на ЕС за енергийната криза след руската инвазия в Украйна; Идентифицирани възможности за развитие на соларната енергия в ЕС; Констатирани основни проблеми, които възпрепятстват енергийния преход в повечето държави членки на ЕС; Направени препоръки за по-интегриран подход към соларната енергия на ЕС.

- **Ядрена сигурност:** Дефинирани геополитически рискове и значение на ядрената енергия за енергийната сигурност; Идентифицирана ролята на ЦПЯС в България; Идентифицирана е нарастващата заплаха от кибератаки за ядрената сигурност и мерки за нейното укрепване; Идентифициран недостиг на образователни програми за ядрена киберсигурност за преодоляване на пропуски в капацитета за реагиране; Изследвано е международното сътрудничество като ключов аспект на ядрената киберсигурност; Идентифицирана ролята на малките модулни реактори (SMR) като ключова иновация в ядрената енергетика; Идентифициран е инструментариума на МААЕ за оценка на ММР; Идентифицирана е ролята на Европейската комисия и инициативите като Европейския индустриален алианс за SMR; Констатирани са възможностите на SMR като стратегически инструмент за устойчива енергийна система.

- **Превенция на корупцията:** Идентифицирана законодателна и политическа рамка на ЕС за борба с корупцията; Установена е ключовата роля на Европейската служба за борба с измамите (OLAF) и Европейската прокуратура; Изследвани са напредъка и предизвикателствата на страната за хармонизиране на антикорупционните мерки с европейските стандарти; Идентифицирана е ролята на дигитализацията за намаляване на корупцията; Установено е ролята на антикорупционното обучение като ключов инструмент за превенция и противодействие на корупцията; Формулирано значението на академичните програми за обучение по управление на антикорупционни политики; Аргументирана е необходимостта от по-активна роля за насочване на антикорупционните действия.

- **Международна търговия с отбранителни продукти:** Идентифицирана е политиката за експортен контрол; Установени са зависимости между лицензирането на търговията със специални продукти и спазването на международните експортни режими; Идентифициран е ръста на експорта на военна продукция във връзка с възникването на въоръжени конфликти; Идентифицирани са предизвикателствата и възможностите на „Кинтекс“ ЕАД за търговия с отбранителни продукти; Установени са проблемите на дейността и е предложен вариант за укрепване на неговите позиции; Препоръчано е създаване на устойчив модел за управление и развитие на дружеството.

Тези резултати очертават широк и устойчив спектър на научно-изследователски интереси, продукт на многогодишната обществена и преподавателска дейност на кандидата.

5.3. **Преценка на монографиите** – По конкурса са представени два монографични труда:

Основният хабилитационен труд „Развитие на отбранителната индустрия на България 1990-2013 г.“ от 2016 г. с 802 стр. съдържа пет глави, подчинени на целта на труда.

Първа глава предлага обща картина на политическите и икономически промени в страната след 1989 г. Анализира измеренията на последвалата криза на ВПК на страната (загуба на пазари, конверсия, финанси, военно-техническо сътрудничество). Очертава предизвикателствата пред Българската отбранителна технологична база (БОТИБ) в периода 2007-2015 г.

Втора глава представя четирите обединения на БОТИБ – ДСО „Металхим“/“Металхим Холдинг“, ДСО „Електрон“/“Електрон Консорциум“ АД, Управление „Военно-ремонтни бази и заводи“ / „Терем“ ЕАД и Обединение на фирмите в Сдружение „Българска отбранителна индустрия“ (БОИ).

Трета глава презентира основните производствени единици на БОТИБ за: оръжейни системи и техника за сухопътните войски (СВ) – 20 предприятия; електронни и оптични системи и елементи – 10 предприятия; авиационна и авиоремонтна промишленост – 4 предприятия; корабостроене и кораборемонт – 1 предприятие.

Четвърта глава анализира системата за експортен контрол на продукти, свързани с отбраната на страната. Разглежда въпросите на: развитието на системата; държавните контролни органи; държавните и частни предприятия за износ и внос и обемите на износа и вноса в периода 2005-2013 г.

Пета глава представя научните институти за иновации и изследвания, свързани с отбраната, вкл.: Институт по отбрана; Институт за научноизследователска и иновационна дейност, научноизследователски институти към Министерството на икономиката, научноизследователските звена към БАН и висшите училища. Към това са анализирани и съществуващите стратегически документи за развитие на научните институти за отбранителната индустрия.

В заключение изследването дава позитивна оценка за запазване на международния авторитет на ОП като надежден производител на боеприпаси и малки оръжия, и леко въоръжение.

Трудът анализира влиянието на политико-икономическите промени в периода 1990-2013 г. върху състоянието и трансформацията на ОП на страната - период на дълбочинни политически промени на оръжейното производство, довели до радикални структурни, икономически и социални предизвикателства, възникнали от свиване на пазарните позиции и приватизация на предприятията.

Значим принос на изследването е акцента върху изграждането на нова администрация на сектора, вкл. и на радикалните промени на собствеността и системата за експортен контрол на въоръжение и техника.

Този труд запъва съществена празнота в националната публикация по проблемите на ОП на страната. Той на практика е единственият достъпен източник, както за подготовка на студентите от КНРС на УНСС, така и за работещите по свързаната с ОП проблематика.

Вторият монографичен труд е университетски учебник на тема „Югоизточноевропейска архитектура за сигурност“, издание на Федералното министерство на отбраната и спорта на Австрия, Виена, от 2014 г. с обем 471 стр., на английски език

Трудът анализира развитието на политическите идеи и изградената архитектура за сигурността след ВСВ в Европа и Югоизточна Европа. Акцентира върху Общата външна

политика и политика за сигурност, на Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС, както и на институциите, работещи по проблемите на сигурността. Представя политиките за взаимодействието на ЕС с партньорските организации НАТО и ОССЕ за провеждане на мироопазващи операции, управление на кризи, съвместни мисии и инициативи за сигурност.

Обръща особено внимание на връзката на евроатлантическата и европейска сигурност със състоянието и проблемите на сигурността в Югоизточна Европа. Представя ролята на тази връзка за стабилизиране на региона. Анализира развитието на отбранителните индустрии на страните членки на НАТО в региона.

Значим аспект на изследването е влиянието на ЕС за изграждане и прилагане на подходящи механизми за противодействие и справяне с критични предизвикателства, свързани с тероризма, организираната престъпност, нелегалната миграция и други заплахи.

Актуален аспект на изследването е и разгледаната проблематика за енергийната сигурност на ЕС, вкл. основните политики за енергийна независимост и устойчиво развитие на общата енергийна система. Отделя внимание на значимостта на ролята на Черноморския регион за енергийни доставки, с което предхожда по-късно нарасналата проблематика за износ на пшеница за страдащи от недохранване региони в света.

Авторът аргументирано защитава тезата за необходимостта от утвърждаване на ролята на ЕС като глобален фактор за сигурността чрез адаптация и развитие на съюзните политики като средство за овладяване на възникващите предизвикателства и рискове в света.

Този труд има двойко и съществено значение, както за университетското образование, така и за публичната информираност по проблемите на Европейската и Югоизточноевропейската политика и архитектура за сигурност. Публикацията му на английски език дава възможност за подобряване на подготовката не само на студентите в страната, но и информира други заинтересовани страни от състоянието на сигурността в разглеждания регион.

6. Оценка на основните научни и научно-приложни приноси

Кандидатът по конкурса посочва следните шест направления на научни и научно-приложни приноси. По моя преценка синтетично те включват:

1/ По Икономика на ОП – Разкрита връзката на политико-икономическите промени в страната след 1990 г. и последвалата кризисна трансформация на ОП на страната и нейната администрация. Оценени резултати от приватизацията и новите предизвикателства пред дружествата от ВПК. Аргументирани възможности и необходими решения за развитие, пазарни позиции, сътрудничество, иновации и инвестиции.

2/ По Европейска сигурност – Предложено обобщение на европейската концепция за сигурност след ВСВ, формирането на политиките, договорната и архитектурна рамка, международното сътрудничество, ролята и еволюцията в Югоизточна Европа. Проследено развитие на ОП на страните членки на НАТО в региона.

3/ По Енергийна сигурност – Идентифицирани ключови политики и проблеми на ЕС за енергийна сигурност и инфраструктурна устойчивост на Съюза. Установени зависимости, пандемични и военни рискове от войната Русия в Украйна, ключови предизвикателства, роля на Черноморския регион. Направени препоръки за установяване на дългосрочни политики и стратегии на страните, за използване на соларна енергия, други възобновяеми източници и интегриран инвестиционен подход за устойчивост и независимост на енергийната система.,

4/ По Ядрена сигурност – Дефинирано значението на ядрената сигурност, геополитически и кибер рискове и мерки за нейното подобряване чрез ефективна политика и

администрация, стратегическо насочване, качествено образование, експертен капацитет, киберсигурност, технологична иновация със SMR.

5/ По Превенция на корупцията – Идентифицирана политическа и законодателна рамка на ЕС за борба с корупцията, роля на неговите институции и предложени мерки (стандартизация, дигитализация и обучение и стратегическо насочване на администрацията) за хармонизиране на националната с европейска политика.

6/ По международна търговия с отбранителни продукти – Разкрити проблеми, предложен вариант за развитие на търговията и механизми за експортен контрол на търговията с отбранителни продукти и преход от централизирана държавна към частна собственост на предприятията от ОП.

7. Критични бележки и препоръки

Към представените приноси от изследването могат да с направят следните бележки и препоръки:

- Широкият обхват на авторските изследвания води до многобройни научни и научно-приложни приноси, които неизбежно включват и резултати (събития и факти), част от които са известни за теорията и практиката в изследваните от автора направления. В бъдещата работа и публикации препоръчвам разграничаване на научните от научно-приложни принос и по-синтетично обобщаване на техните формулировки.

- Препоръчвам бъдещо развитие и нови монографични публикации за състоянието на изследваната проблематика в периода след 2014 г., в т.ч. в съответствие на ОП с Бялата книга за отбраната на ЕС, както и промените в глобалната сигурност.

- Препоръчвам също поемане на ръководство на нови докторанти по основните направления на конкурсната проблематика.

8. Заключение

Рецензираните трудове се характеризират с широк обхват на изследваната проблематика. Те съдържат обобщения, както на публично известни факти и резултати, така и важни нови научни и научно приложни приноси. Макар и неразделени приносите имат висока стойност и значимост за настоящото и бъдещо развитие на икономиката на ОП, европейската, енергийна и ядрена сигурност, противодействието на корупцията и търговията с отбранителни продукти.

На основание на посочените факти от рецензията приемам, че представените трудове на кандидата отговарят на изискванията за обявения конкурс. Считаю, че кандидатът по конкурса, притежава висока квалификация, трудова и професионална компетентност, лични качества и отговаря на изискванията на ЗВО и Правилника за неговото приложение, както и на изискванията на УНСС за успешна работа като професор по посочената научна специалност .

На основание на ЗНСНЗ и Правилника за прилагането му, и предвид изложеното предлагам на СНС по отраслова и фирмена икономика да присъди научното звание “професор” по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика на отбранителната индустрия, европейска и енергийна сигурност” на доц. д-р Светослав Спасов.

10 април 2025 г./ София

Подпис:

/Проф. д-р Т. Иванов/

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

REVIEW

By: Prof. Dr. Tilcho Kolev Ivanov

Economics of Defense and Security

University of National and World Economy

Subject: competition for a professor in the scientific specialty Economics of the Defense Industry. European and Energy Security"/Scientific Direction 3.8. Economics /Scientific Field Social Sciences at UNWE.

1. Information about the competition

The competition is announced for the needs of a department/faculty of UNWE according to Decision of the Academic Council No. 6/11.12.2024. I participate in the scientific jury of the competition according to Order No. 756/07.03.2025 of the Vice-Rector of UNWE.

2. Information about the candidates in the competition

One candidate participated in the competition – Assoc. Prof. Dr. Svetoslav Ivanov Spasov, from UNWE.

Assoc. Prof. Spasov was born in 1973 in the city of Shumen. In 1993 he received a master's degree in History from the "Ep. Konstantin Preslavski" University of Economics. Since 2003 he has been a master's degree in International Economic Relations at UNWE. He received a doctorate in "Military-Political Problems of Security" in 2009, after a defended dissertation on the topic "Establishment and Development of the Military Industry in Bulgaria 1879-1944". Elected as an associate professor at the Department of Nuclear Industry of the University of National and World Economy in 2012. Since 2020, he has been a member of the Faculty of Infrastructure Economics and Director of the Center for Nuclear Security Support (CNSS) at the University of National and World Economy. He has held numerous academic and other public positions, including: Chairman of the "Young European Federalists - Bulgaria"; Member of Parliament from the NMSV in the 39th and 40th (2001-2005) Ordinary National Assembly; Chairman of the Board of the Association "Movement for Renewal of Bulgarian Regions and Municipalities" (2005-2009); Advisor to the Political Cabinet of the Prime Minister of the Republic of Bulgaria (2009); Secretary of the Interdepartmental Council on Military and Naval Affairs to the Council of Ministers (2009-2012);

Chief Assistant to the National Council for the Development of the Armed Forces at the University of National and World Economy (2009-2012). He has taught academic disciplines at the Higher Vocational School "N. Y. Vaptsarov", the Higher Vocational School "V. Levski" and the Higher Vocational School "G. S. Rakovski" (2012). Ambassador, Permanent Representative of the Republic of Bulgaria to the UN, OSCE in Vienna, Austria (2012-2019). From October 2023 to the present he is also a member of the Audit Committee of the Kozloduy NPP. He is a member of the Council of Scientists - Varna, section "Marine Sciences and Technologies" since 2011.

During his working career in the period from 1997 to 2012. has undergone training in numerous subjects and forms of training in Macedonia, Israel, Austria, Italy, Great Britain, Spain, USA, Belgium, Germany, France.

Participated in the implementation of a number of international and national projects, including: Economic Education in Bulgaria 2030" under the Operational Program "Science and Education for Smart Growth"; European project "Strategic-oriented Analysis of Market Relations in the EU Defense (SOLPMON) in the period 2018-2020; Head of the International Academic Research Project "Safe Management of Radioactive Waste" in the period 2020-2025; After 2021, he has been participating as a researcher in the National Research Program "Security and Defense" adopted by the Council of Ministers of the Republic of Bulgaria in 2021.

He is a member of the editorial board of the journal "Defense and Security Technologies", an electronic publication of the Institute of Defense since 2023.

The candidate's versatile successful scientific, educational and public activities are the result of high qualification and scientific and educational development, which are a merit of the UNWE and which have significantly contributed to enriching the subject profile of the CNRS in the field of unique international master's education in Nuclear Security in the country.

3. Fulfillment of the requirements for holding the academic position

A review of the card of Assoc. Prof. Dr. Sv. Spasov for fulfilling the quantitative requirements for holding the academic position of "professor" at the UNWE shows about a twofold overfulfillment (1979 points) over the required 1070. The performance exceeds the minimum thresholds in all sections of the national and university requirements.

The card for qualitative indicators contains convincing evidentiary information about: the candidate's contributions to the development of knowledge; about his contribution to teaching, learning and pedagogical development; the public recognition received for the professional

achievements achieved: for affirming the good name of the UNWE, management practice and academic traditions and university spirit.

By Protocol No. 9/11.11.2024, the Habilitation Council of the UNWE took into account the positive opinion of the Commission on the quantitative requirements for holding academic positions and established that the candidate meets the quantitative and qualitative requirements adopted by the AC and, by secret ballot with an absolute majority, gave a positive opinion for the participation of Assoc. Prof. Dr. Svetoslav Spasov in the competition for the selection of a professor.

To these formal assessments and decisions on the activities of Assoc. Prof. Spasov, I add my personal impressions of our joint work in the period from the defense of his doctoral dissertation to the present. They express a combination of high personal qualities with valuable professional development and emphasized integrity in departmental, university and public activities.

4. Assessment of teaching and learning activities

The submitted official note from the Head of the National Research and Development Center certifies the development by Assoc. Prof. Spasov in 2022 of the following programs: "Strategic Management in the Collective Security and Defense System", "Administration of Internal Order and Security"; "European Security Architecture"; "History of Military Economy" and "Fundamentals of Security Policy". New curricula have been prepared for these programs in 2024: "Auditing" and "Registry Organization in Electronic Governance".

In the five-year period from 2012/2013 to 2018/2019, as a part-time lecturer at the National Research and Development Center, he completed 134 hours of classroom work. Then, as a full-time lecturer in the period 2019/2020 to 2023/2024, has completed 790 lecture and 448 hours of exercises. He has taught 7 disciplines, including: "Decision-making mechanism in the EU", "Marketing and trade in military and special production", "Strategic management in the collective security and defense system", "Organization and management of the security business", "Current problems of corporate security", "Current problems of defense and security" and "Scientific ethics".

With an official note dated 01.10.2024, the Head of the KNRS indicates the average grades for the work of Assoc. Prof. Spasov for: Winter semester 2022/23 - based on 32 students - Excellent 5.81; Winter semester 2023/24 - based on 223 students - Very good 5.20 and Summer semester of the same year - based on 19 students - Excellent 5.53. Deputy. The Rector for Academic Affairs of the UNWE, Prof. M. Alexandrova, notes his active participation in the work on the program accreditation of the MA 3.8 "Economics" at the UNWE. He developed the Regulations on the

structure and activities of the Nuclear Safety Center, adopted by the UNWE AC in 2016 and its director since 2020. He initiated and assisted in concluding a cooperation agreement between the IAEA and the UNWE for organizing and launching a Program for conducting master's education and scientific research in Nuclear Safety.

He participated as a member of the Scientific Jury of the UNWE for awarding the ONS "doctor" in three competitions and was the head of two of them - Dr. E. Bakova (2012-2019) and Dr. P. Sizov (2016-2023).

In the period 2020 to 2024 has participated in five Erasmus+ mobilities, including: Virtual teaching mobility of 18 hours at the University of Vienna; Staff mobilities of 8 hours at the University of Nicosia, Teaching of 8 hours at the University of Iceland, Reykjavik, Training at the University of Vlora, Albania, Teaching of 8 hours at the University of Salerno, Italy.

My assessment of the teaching activity is high and exemplary for the other lecturers from the National University of the Republic of Macedonia and the National University of World Economy.

5. General characteristics of the submitted scientific works/publications

5.1. Main directions in the research - The works submitted for review from the research activity of Assoc. Prof. Spassov are focused on six main thematic directions: Economics of OP; European security; Energy security; Nuclear security; Prevention of corruption and International trade in defense products. The works have 31 citations, of which 5 in Web of Science and Scopus, and 5 in Scopus.

5.2. Summarized scientific and/or scientifically applied results - The summary of the received scientific and/or scientifically applied contributions, presented by the author, includes 52 scientific and scientifically applied contributions in the mentioned directions of research. The contributions are not distinguished into scientific and scientifically applied. Presented briefly by main directions include:

- Economics of the defense industry: Identified problems and prospects for the development of the Bulgarian defense industry (BDI); The privatization process of the military-industrial complex (MIC) is assessed; The need for new solutions in the military-industrial complex in the conditions of a market environment is argued; Opportunities for restoring the positions of the MIC are specified; Expanded knowledge of production in the MIC in four key areas; Identified the need for cooperation of the MIC with scientific institutes and universities; Identified the need for investments in modern education; Deduced parameters for restoring the capacity of the MIC; Identified the role of the

Defense Investment Program until 2032 of the Council of Ministers from 2023.

- European Security: Identified the evolution of the concept of security in Europe after the Second World War; Certain characteristics of the EU's CFSP and CSDP; Established arguments for EU cooperation with the main international organizations; Presented models for strategic partnership and crisis management; Identified the development of the MI of NATO member states in the region; Fixed problems of EU internal security; Formulated trends in the strategic partnership between the EU and the UN; Prospects for expanding the partnership between the EU and the UN highlighted.

- Energy security: Key EU policies for energy security identified; The Black Sea region identified as strategically important for energy supplies and stability and security initiatives; Key prerequisites for EU energy security assessed and systematized; The EU's dependence on Russian energy resources and the 2030 Sustainable Development Goals identified; The impact of COVID-19 and the invasion of Ukraine on the EU economy and energy security identified; The economic and social effects of the Pandemic identified and proven; The results of Russia's war in Ukraine and the effects on the EU identified and proven; The need for a response and the steps taken by the EU to the energy crisis following the Russian invasion of Ukraine were identified; Opportunities for the development of solar energy in the EU were identified; Key problems hindering the energy transition in most EU Member States were identified; Recommendations for a more integrated approach to EU solar energy were made.

- Nuclear Security: Geopolitical risks and the importance of nuclear energy for energy security are defined; The role of the Nuclear Security Center in Bulgaria is identified; The growing threat of cyberattacks on nuclear security and measures to strengthen it are identified; The lack of nuclear cybersecurity education programs to address gaps in response capacity is identified; International cooperation is examined as a key aspect of nuclear cybersecurity; The role of small modular reactors (SMRs) is identified as a key innovation in nuclear energy; The IAEA toolkit for assessing SMRs is identified; The role of the European Commission and initiatives such as the European Industrial Alliance for SMR are identified; The opportunities for SMRs as a strategic tool for a sustainable energy system are stated.

- Corruption Prevention: The EU legislative and policy framework for combating corruption is identified; The key role of the European Anti-Fraud Office (OLAF) and the European Public Prosecutor's Office is established; The country's progress and challenges in harmonizing anti-corruption measures with European standards are examined; The role of digitalization in reducing

corruption is identified; The role of anti-corruption training as a key tool for preventing and countering corruption is established; The importance of academic training programs in managing anti-corruption policies is formulated; The need for a more active role in directing anti-corruption actions is argued.

- International trade in defense products: The export control policy is identified; Dependencies between the licensing of trade in special products and compliance with international export regimes are identified; The growth of military exports in connection with the the emergence of armed conflicts; The challenges and opportunities of "Kintex" EAD for trade in defense products are identified; The problems of the activity are identified and an option for strengthening its positions is proposed; The creation of a sustainable model for management and development of the company is recommended.

These results outline a wide and sustainable spectrum of scientific and research interests, a product of the candidate's many years of public and teaching activity.

5.3. Assessment of monographs – Two monographs were submitted for the competition:

The main habilitation thesis "**Development of the Defense Industry of Bulgaria 1990-2013**" from 2016 with 802 pages contains five chapters, subordinate to the purpose of the work.

The first chapter offers a general picture of the political and economic changes in the country after 1989. It analyzes the dimensions of the subsequent crisis of the country's military-technical complex (loss of markets, conversion, finances, military-technical cooperation). It outlines the challenges facing the Bulgarian Defense Technological Base (BOTIB) in the period 2007-2015.

The second chapter presents the four associations of BOTIB - DSO "Metalchim" / "Metalchim Holding", DSO "Electron" / "Electron Consortium" AD, Management "Military Repair Bases and Factories" / "Terem" EAD and Association of Companies in the Association "Bulgarian Defense Industry" (BOI).

The third chapter presents the main production units of BOTIB for: weapons systems and equipment for the ground forces (SV) - 20 enterprises; electronic and optical systems and elements - 10 enterprises; aviation and aircraft repair industry – 4 enterprises; shipbuilding and ship repair – 1 enterprise.

The fourth chapter analyzes the system for export control of products related to the country's defense. It examines the issues of: the development of the system; state control bodies; state and private enterprises for export and import and the volumes of export and import in the period 2005-

2013.

The fifth chapter presents the scientific institutes for innovation and research related to defense, including: Defense Institute; Institute for Scientific Research and Innovation, scientific research institutes at the Ministry of Economy, scientific research units at the Bulgarian Academy of Sciences and universities. In addition, the existing strategic documents for the development of scientific institutes for the defense industry are analyzed.

In conclusion, the study gives a positive assessment of maintaining the international authority of the OP as a reliable manufacturer of ammunition and small arms and light weapons.

The work analyzes the impact of political and economic changes in the period 1990-2013 on the state and transformation of the country's military equipment - a period of profound political changes in arms production, which led to radical structural, economic and social challenges arising from the contraction of market positions and privatization of enterprises.

A significant contribution of the study is the emphasis on the construction of a new administration of the sector, including radical changes in ownership and the system for export control of weapons and equipment.

This work fills a significant gap in the national publication on the problems of the country's military equipment. It is practically the only accessible source, both for the preparation of students from the Department of Military and Defense Studies of the UNWE, and for those working on military equipment-related issues.

The second monographic work is a university textbook on the topic "**Southeast European Security Architecture**", published by the Federal Ministry of Defense and Sports of Austria, Vienna, from 2014 with a volume of 471 pages, in English

The work analyzes the development of political ideas and the built security architecture after WWII in Europe and Southeast Europe. It emphasizes the Common Foreign and Security Policy, the Common Security and Defense Policy of the EU, as well as the institutions working on security issues. It presents the policies for the interaction of the EU with the partner organizations NATO and OSCE for conducting peacekeeping operations, crisis management, joint missions and security initiatives.

It pays special attention to the relationship of Euro-Atlantic and European security with the state and problems of security in Southeast Europe. It presents the role of this relationship in stabilizing the region. It analyzes the development of the defense industries of NATO member states

in the region.

A significant aspect of the study is the influence of the EU in building and implementing appropriate mechanisms for countering and dealing with critical challenges related to terrorism, organized crime, illegal migration and other threats.

A relevant aspect of the study is also the examined issue of EU energy security, including the main policies for energy independence and sustainable development of the common energy system. It pays attention to the importance of the role of the Black Sea region for energy supplies, which precedes the later increased issue of wheat exports to regions suffering from malnutrition in the world.

The author argues for the need to strengthen the role of the EU as a global security factor through the adaptation and development of union policies as a means of overcoming emerging challenges and risks in the world.

This work has a dual and essential importance, both for university education and for public awareness of the problems of European and South-East European security policy and architecture. Its publication in English provides an opportunity to improve the preparation not only of students in the country, but also informs other interested parties about the security situation in the region under consideration.

6. Assessment of the main scientific and scientific-applied contributions

The candidate for the competition indicates the following six areas of scientific and scientific-applied contributions. In my opinion, they synthetically include:

1/ On the Economy of the OP – The connection between the political and economic changes in the country after 1990 and the subsequent crisis transformation of the OP of the country and its administration is revealed. The results of privatization and the new challenges facing the companies of the military-industrial complex are assessed. Argued opportunities and necessary solutions for development, market positions, cooperation, innovations and investments are argued.

2/ On European Security – A proposed summary of the European security concept after WWII, the formation of policies, the contractual and architectural framework, international cooperation, the role and evolution in Southeast Europe. The development of the OP of the NATO member states in the region is monitored.

3/ On Energy Security – Key policies and problems of the EU for energy security and infrastructure sustainability of the Union are identified. Dependencies, pandemic and military risks from the war

Russia in Ukraine, key challenges, role of the Black Sea region identified. Recommendations made for establishing long-term policies and strategies of the countries, for the use of solar energy, other renewable sources and an integrated investment approach for the sustainability and independence of the energy system.,

4/ On Nuclear Security – Defined the importance of nuclear security, geopolitical and cyber risks and measures for its improvement through effective policy and administration, strategic guidance, quality education, expert capacity, cybersecurity, technological innovation with SMR.

5/ On Corruption Prevention – Identified the EU political and legislative framework for combating corruption, the role of its institutions and proposed measures (standardization, digitalization and training and strategic guidance of the administration) to harmonize national and European policies.

6/ On international trade in defense products – Problems identified, proposed option for trade development and mechanisms for export control of trade in defense products and transition from centralized state to private ownership of enterprises from the OP.

7. Critical notes and recommendations

The following notes and recommendations can be made to the presented contributions of the study:

- The wide scope of the author's research leads to numerous scientific and applied scientific contributions, which inevitably include results (events and facts), some of which are known for the theory and practice in the areas studied by the author. In future work and publications, I recommend distinguishing scientific from applied scientific contributions and a more synthetic summary of their formulations.

- I recommend future development and new monographic publications on the state of the researched issues in the period after 2014, including in accordance with the OP with the EU White Paper on Defense, as well as changes in global security.

- I also recommend taking on the supervision of new doctoral students in the main areas of the competition issues.

8. Conclusion

The reviewed works are characterized by a wide scope of the researched issues. They contain summaries of both publicly known facts and results, as well as important new scientific and scientifically applied contributions. Although not divided, the contributions have high value and significance for the current and future development of the economy of the OP, European, energy and nuclear security, combating corruption and trade in defense products.

Based on the above facts from the review, I accept that the submitted works of the candidate meet the requirements for the announced competition. I believe that the candidate for the competition possesses high qualifications, labor and professional competence, personal qualities and meets the requirements of the Higher Education Act and the Regulations for its application, as well as the requirements of the UNWE for successful work as a professor in the specified scientific specialty. Based on the Higher Education Act and the Regulations for its application, and in view of the above, I propose to the SNA for Industry and Corporate Economics to award the scientific title of “professor” in professional field 3.8. Economics, scientific specialty "Economics of the Defense Industry, European and Energy Security" of Assoc. Prof. Dr. Svetoslav Spasov.

April 10, 2025/ Sofia

Signature:

/Prof. Dr. T. Ivanov/